

פרשת וישב תשפ"ה

כתבי תלמידים לא מוגה

שיחת מורינו המשגיח הגה"צ ר' דוד מנחם שניידר שליט"א משגיח ישיבת גרודנא באר יעקב

ידיעת האמת

פשוטים, חס ושלוש מלומר כן. ביאור הדברים הוא סתרי תורה, נשתדל לבאר טיפה מן הים.

יוסף הצדיק נפגש עם אחיו בנימין לאחר שלא התראו עשרים ושנים, בפגישה הם בוכים. מביאים חז"ל (מגילה דף טז ז:), יוסף הצדיק בכה על שתי בתי המקדשות שיחרבו, ובנימין בכה על מקדש שילה שיחרב. אלו אנשים שאינם במושגים שלנו, החושב כך זהו עמ'ארצות בדרגה לא רגילה.

הגוף והנשמה אחד

הגמרא בסנהדרין (דף צא.) מביאה מעשה באנטונינוס ורבי. אנטונינוס היה קיסר רומי, עליהם נאמר (בראשית כה, כג וברש"י), "שני גוים בבטןך". "אמר ליה אנטונינוס לרבי: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כיצד? גוף אומר: נשמה חטאת, שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר. ונשמה אומרת: גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור", הגמרא מאריכה לבאר שלכל אחד אין כוח זולת השני.

אנו אומרים "נשמה שנתתי בי", ישנה מציאות שנקראת "בי", בה נמצאת הנשמה. והרי הגוף בלא נשמה, אינו כלום? הנשמה והגוף יחדיו יוצרים מציאות של אדם, בעל בחירה, יהודי, הנקראת "בי". הרמ"א (אורח חיים ו, א) מבאר בברכת אשר יצר, "שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי". יצירה זו מקדשת את הגוף, כל מעשה מצווה, כל מאמץ, שאדם עושה עם הגוף, מקדש את הגוף.

אומרים בשם האדמו"ר מקוצק, "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז). הקב"ה ברא את השמים למלאכים, "השמים מספרים כבוד קל" (תהלים יט, ב), "כבודו מלא עולם", ואת הארץ הקב"ה נתן לבני אדם להפוך אותה לשמים. זהו עבודתנו, לחבר את הגוף והנשמה גם יחד, את מציאות "בי" להביא לה'.

לקדש את הגוף

כשאדם מגיע לדרגה הוא מקדש גם את הגוף. מספרים על הגר"א שהיה מסגף את עצמו, והשכנות הפצירו באשתו להתגרש. הראתה להם שתי חולצות, אחת שלבש כמה ימים ואחת שכיבסה עתה, ולא יכלו להבחין

בפרשת השבוע יש סוגיא גדולה מאד, שיש בה יסודות גדולים. נקדים בדברי הרמח"ל (דרך עץ חיים), "כי ידיעת האמת" - ידיעת יסודות התורה, עיקרי התורה, הרגשת אמתתה של התורה - "מחזקת הנשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי, ואין דבר מחליש הנשמה לפני היצר כחסרון הידיעה; ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים ולהיות שהקב"ה רצה שהאדם יהיה בעל יצר שיוכל להיות מנוצח או נוצח בשיקול אחד, לכן שם בהם הידיעה, אך סגורה כגחלת, ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם". ואף ש"כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" (סוכה דף נב.), כאשר יודעים את האמת, קל יותר להתגבר על היצר.

עמי ארצות ברוממות התורה

בימינו יש עמ'ארצות גדולה, לא רק בידיעת הלכה למעשה, אלא גם ברוממותה של התורה. התורה דורשת מהאדם להתרומם, יש עמי ארצות שאפילו לא יודעים שיש מושג של אדם גדול, אינם מבינים שהאבות הקדושים אינם בהשגתנו, הם סוג אדם אחר לגמרי. הנביא (יהושע יד, טו) אומר על אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים" (בראשית רבה יד, ו).

בפרשת וישב יש חילוקי דעות בין שבטי קה ליוסף הצדיק. מפשטות הפסוקים נראה שהיו ביניהם מדות של קנאה ושנאה. ללמוד כך זהו סילוף התורה רחמנא ליצלן, זהו בגדר מגלה פנים בתורה שלא כהלכה. בתוכחה (ויקרא כו, מה; שמות רבה מד, ט) מגדירה את השבטים "ראשונים" הם בגדר כלי ראשון. בהלכות שבת זהו המקבל הראשון מהאש, השבטים הם הראשונים שקיבלו מהאבות. על גדולים שכאלה אי אפשר לפרש שחטאו במדות שפלות אלו.

כך על יוסף הצדיק מביא רש"י (בראשית לו, ב), "שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה". אוי ואבוי אם נלמד כפשוטו, יוסף הצדיק עמד ליד המראה וסידר את שערותיו. הדברים

חומר ויש גוף. כסף הוא חומר גלם, החכם עושה ממנו גביע.

ליוסף היו נבואה וחלומות, ראה מאלמים אלומות שמשחורות לו, הוא הגיע לדרגה העליונה שגם החומר מתקדש. הרמב"ם (מורה נבוכים ג, נא) אומר, יעקב עבד בבית לבן ולא הסיח דעתו ולבו מה'. בפשטות, יעקב אבינו היה שקוע בלימוד יומם ולילה גם בשעות שעבד אצל לבן. רבי אליה לאפיאן אמר בשם רבי ישראל סלנטר שלמד כפשוטו, יעקב לא הסיח דעתו מלעשות את חובותיו כלפי בעל הבית, עשה רצון ה'.

ראיתי מספרים שהגר"א ביקש פעם כוס יין, וביאר שהוא רוצה לפצות את הגוף. לדעתי המעשה הזה לא היה, הגר"א קידש ורומם את גופו, הגוף שלו לא זקוק לפיצויים! אם הסיפור אכן היה, כוונת הגר"א הייתה לשתות עם כל הרוממות, לקדש גם את פעולת השתיה.

אם נשתדל להרגיש את זה קצת, התורה מדברת אלינו, רוצה ללמד אותנו. התורה מגדלת ומרוממת את האדם, מביאה אותו לקדש ולרומם את החומר. ודאי שלהיכנס לדמיונות, לדמיין שהוא נמצא בעולמות עליונים, שהוא מקדש את תאוות האכילה שלו, ובזה לרמות את עצמו ואת האחרים, לא יצא מזה תועלת. זה מעשה שטן, הוא מחזק את תאוותו. האדם שהכי קל לרמות אותו, זהו האדם את עצמו.

עבודתנו אנו

צריך שכל אחד ואחד כפי כוחו יהיה שקוע בלימוד, ישקיע בתפילה ובעבודת המדות. אסור לרמות את עצמנו, צריך לגדול לפי השגתנו אנו, לפי מה שאנו מסוגלים, להשתדל להתבונן ולהתאמץ, להתכונן ולהתרומם מהשפלות.

דוד המלך (תהלים קיג, ז-ח) אומר, "מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון" - לא מדובר על עני שאין לו לחם לאכול, מדובר על עני בדעת שמתרומם - "להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו" - הוא יושב עם אברהם אבינו שנקרא נדיב (סוכה דף מט:), אברהם נידב את עצמו לקב"ה, נתן את גופו לקב"ה כדי להתרומם. מי שישתדל בזה ירגיש סיפוק, יגיע לגדלות וילך מחיל אל חיל.

במצב זה שמחתו, תהיה שמחה גדולה ואמיתית. תורתו תהיה אחרת. הוא יחיה את תפקידו האמיתי. הלוואי שנזכה בעז"ה כל אחד ואחד לפי כוחו, הבא לטהר מסייעים אותו. הלוואי שנזכה ללמוד מהשבטים ולגדול במה שאפשר, ולהגיע בעז"ה לגדלות.

ביניהם! הגוף של גדולי ישראל הוא גוף אחר, אשרי מי שזוכה!

רבי חיים שמואלביץ (שיחות מוסר, ט) מביא גמרא בבבא מציעא (דף פו:), על כל פעולה שאברהם עשה למלאכים הוא זכה לבניו, למן מהשמים ארבעים שנה, לענן ובאר. מדוע כשאנו ניתן לחם וחלב למלאכים לא נזכה להיטיב כך לאחרים בזכותנו? מעשה של אברהם אבינו הוא מעשה אחר לגמרי, מעשה שלו יכול לפעול עד כדי כך.

הדברים מפורשים בדרשות הר"ן (ו), "כי ההמוני, כשרואה האנשים הטובים והחסידים מתעסקים בעניני העולם, כמו שאנו רואים האבות שהיו עושים עיקר מהזריעות והמקנה, ואמרו רבותינו ז"ל (חולין דף צא.) "ויותר יעקב לבדו" (בראשית לב, כה), שנשתייר על פכים קטנים", וכשהמוני רואה זה אומר בלבו אעשה כן גם אני, ואוי להם לבריות רואות ואינן יודעות מה רואות, כי אינן רואים רק חיצוניות הדברים, לא פנימיותם, כי הצדיקים עושים כל דבריהם לתכלית טובה וכראוי, ויתר האנשים תכליתם ללא דבר" - המעשה הוא גשמיות בעלמא - "ומה מאד דומה לזה מה ששאל אבוקר"ט בספר הנהגת המידות, למה לא יכירו ההמון בין הרופא הטוב והרע, והשיב כי באותן הדברים בעצמם שמתעסק בהן הרופא הטוב במשקים ומרקחות ומשיחות ואבקים, הרופא הסכל משתמש בהם ומתעסק גם כן בהן, אלא שהרופא החכם עושה בכוונה ודבר בעתו, והסכל בלא כוונה ובלא עתו. כן עניני המצות והענינים ההמוניים בשוה, החסיד וההמוני מתעסקים בהם" - שניהם עושים אתה פעולה - "אך הטובים כל ענינם עבודה שלמה מפני הכונה השלמה בהם, והאחרים גם כשעובדים את השם אין עבודתם שלמה, כי הכוונה היא העיקר במצות".

לקדש כל פעולה ופעולה

מעתה נשוב לחילוקי הדעות בין יוסף הצדיק לשבטים. השבטים הם "ראשונים", הם מעבירים הלאה את מעשי האבות, הם לא נחלקו בדברים פשוטים וגשמיים.

זהו עניין "מסלסל בשערו", יוסף לא רצה להתייפייף, "יוסף מחייב את הרשעים" (יומא דף לה:). רשע שיבוא ויאמר שהניסיון שלו היה קשה מאד, יותר מיוסף הצדיק, יוסף מחייב אותו בדיון, כיון שהניסיון שלו היה גדול יותר. האחים נחלקו מהו עומק "והארץ נתן לבני אדם" לעשותה לשמים, יוסף אחז שאפשר לקדש ולרומם כל מעשה של האדם, גם את הסלסול בשער אפשר לקדש. גם זה כלול בדרך האמצעית של הרמב"ם (דעות א, ד). השבטים חלקו וסברו שפעולות כאלו אינם מתקדשות. המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר, יש